ગુજરાત આના માળા સિરીઝ ૨ જી.

ધાર્મિક-નવલકથા.

નૃસિંહાવતાર-ભાગ ૧ લો.

પ્રયોજક અને પ્રકાશક-
ગોર, અંબાલાલ છગનલાલ ઝહેરા.
વડાગામ-(મહિકાંઠા).

સંસાર દર્શન વિનોદીની-કમલિની-રાણી દુર્ગાવતી, સવિતા
સુશિલા-વિગેરેના કર્તા અને આનામાળાઓના લેખક.

પ્રથમાવૃત્તિ. પ્રત ૧૦૦૦. વિક્રમાબ્દ ૧૯૭૭.

અમદાવાદ,
ધી ગુજરાત પ્રિન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ સોમાલાલ
મંગળદાસે છાપ્યું. ઠે૦ પાંચકુવા.

કિંમત- } ગ્રાહકો માટે એક આનો.
છુટક નકલનો દોઢ આનો.

વિનંતિ પત્ર

ગ્રાહકોને સાચી વાત જણાવવી એમાં કોઇ વાતનો પ્રતિબંધ નથી. આ આનામાળા સીરીઝમાં મુખ્ય બે ઉદ્દેશો સમાયલા છે. એક તો લેખકનું નિર્વાહ સાધન, બીજું જનસમાજના વર્તનમાં કંઇક સદ્ભાવ ઉત્પન્ન કરવો.

સુહૃદદ્ ગૃહસ્થો-હું લેખક તદ્દન બહેરો છું તે આપ સર્વેને વિદિત છે તેમજ ગુર્જર ભૂમિપર બહેરા લેખકોનો મુખ્ય આધાર ઉદાર ગૃહસ્થો અને ઉત્સાહી ગ્રાહક બંધુઓ ઉપરજ છે મારા જેવા બહેરા લેખકને અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપવા મદદ કરવી તે આપ સુજ્ઞની ફરજ છે.

વિ. વાંચન અને તે કેવું હોવું જોઇએ. એ દરેક બંધુઓનું અજ્ઞાત્ નહિ હોય, છતાં આ આનામાળા સીરીઝ સારા લેખો ઉપરથી અનુવાદ કરી, જાતે લખી, છપાવી અને જાતેજ વેચુ છું. તેમજ આ વાર્ત્તાઓ કેટલાંક પુસ્તકોના વાંચનની યાદગીરીમાંથી લખવામાં આવી છે. તો તેના મૂળ લેખકોનો પણ આભાર માનું છું.

દરેક વાંચક બંધુઓએ અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપવા કૃપા કરવી. મારા બહેરા થયા બાદ મારા હિતચિંતકો તરફથી જે પ્રેમ જીજ્ઞાસા દષ્ટિવૃત્ત છે તે સદાને માટે ચાહું છુ. સુજ્ઞબંધુઓ આપ ગ્રાહક થઇ-અન્ય ગ્રાહકો વધારી આપવા મહેરબાની કરશો.

સંવત ૧૯૭૭
મકરશંક્રાન્તી
અમદાવાદ.

આપનો સ્નેહાધીન,
ગોર અંબાલલ લ સી.
વડાગામ-(મહિકાં)

શ્રી નૃસિંહાવતાર.

ભાગ ૧ લો.

તિને હિરણ્ય કશ્યપુ નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. ત્હેણે નીરાહાર રહીને હજારો વર્ષ પર્યંત તપ કર્યું. એના તપથી બ્રહ્માજી સંતુષ્ટ થઇને તે દૈત્યને બોલ્યા કે હે દૈત્યેન્દ્ર જે ત્હારા મનમાં હોય તે વરદાન માગ. જયારે એવા પ્રકારે બ્રહ્માજીએ એ દૈત્યને કહ્યું ત્યારે તે હિરણ્ કશ્યપુ. દેવેશ દેવ બ્રહ્માજીને પ્રણામ કરીને બોલ્યો. કે હે ભગવાન આપ મને વરદાન આપવાને માટે આવ્યા છો. તો હું જે માગુ તે આપ મને આપવાને યોગ્ય હો તો મારી માગણી એવી છે કે—

મારૂં મૃત્યું સુકા કાષ્ટથી કે પત્થરથી કે જળથી કે અગ્નિથી પવનથી, કે કોઈ પણ આ યુધથી, કે બાણથી, કે પર્વતપરથી પડી જવાથી. કે નહિ મનુષ્યોથી. કે નહિ દેવતાઓથી કે નહિ દૈત્યોથી કે ગાંધર્વોથી કે ન રાક્ષસોથી કે ન કિંનરોથી કે ન સર્પોથી કે ન વાનરોથી. કે નહિ મૃગોથી કે નહિ માતૃગણોથી. નહિ ઘરની અંદર કે નહિ બ્હાર અથવા તો કોઇ પણ મરણના હેતુઓથી (મંદગીથી) નહિ દિવસે કે નહિ રાત્રે. એમ કદિ ન કહે કે પોતે મરી ગયો તેમ આપનાથી ઉત્પન્ન કરેલો કોઇ પણ મનુ-

 બ્ય મ્હને મારી શકે નહિ. હે દેવેશ દેવ હું આપની પાસેથી એટલું જ વરદાન માગુ છું. બીજુ કંઇ પણ મારે જોઇતું નથી.

એ પછી જયારે દૈત્યરાજે એવુ કહ્યું. ત્યારે બ્રહ્માજી બોલ્યા—કે હે દૈત્યેન્દ્ર હુ ત્હારા ઘણાજ તપથી સંતુષ્ટ થયો છું. એનાથી પણ પરમદુર્લભ અને અદ્‌ભૂત એવાં સર્વ વરદાન તમને આપુ. પણ તેં માગ્યું તેવું વરદાન મેં કોઇને આપ્યું નથી. તેમ તારા જેવુ અતીઉગ્ર તપ પણ કોઇણે કર્યું નથી માટે હેમહાબાહો જાઓ અને તપથી મેળવેલું ફળ ભોગવો:—

એવી રીતે દૈત્યરાજ હિરણ્ય કશ્યપુને વરદાન આપી બ્રહ્માજી બ્રહ્મલોકમાં ચાલ્યા ગયા. એ દૈત્ય પણ વરદાન મેળવીને ઘણોજ બળવાન થઇ ગયો. તેમ ઘણોજ અહંકારી થઇ ગયો. સ્વર્ગના સર્વ દેવતાઓ ને જીતીને પૂર્વ દિશાની પૃથ્વિ પણ જીતી લીધી ને પોતે સર્વ શક્તિ યુક્ત સર્વનુ રાજય કરવા લાગ્યો ત્યારે તેના ભયથી રૂદ્રાદિક સર્વ દેવો. ગણ. અને રૂપિઓ પણ મનુષ્યોનાં શરીર ધારણ કરીને પૃથ્વિ ઉપર ફરવા લાગ્યા. અને જયારે હિરણ્ય કશ્યપુએ એટલું મોટું ત્રૈલોકયનું રાજય મેળવ્યું ત્યારે સર્વ પ્રજાઓને બોલાવીને તેઓને એમ કહેવા લાગ્યો. કે તમારે લોકોએ કોઇ પણ દેવતાઓને માટે યજ્ઞન કરવો—હોમ ન કરવો ને કંઇ પણ દાન આપવું નહિ કંઇ જપ—તપ—ધ્યાન—કરવું નહીં. આ હુકમથી અને તે દૈત્યના ભયથી સર્વ પ્રજા તેના કહ્યા પ્રમાણે કરવા લાગી. અને એમ કરવાથી સઘળા ત્રણે લોક અધર્મ યુક્ત થઇ ગયા. સર્વ ધર્મના લોપથી સર્વની પાપમયી બુદ્ધિ ઉત્પન્ન થઈ. એવા પ્રકારે ઘણો વખત વિતી ગયો. ત્યારે ઇન્દ્રાદીક સર્વ

દેવ ગણો નિતિશાસ્ત્ર જાણવાવાળા સર્વ રૂપિયો બ્રહસ્પતિજીને વિનય યુકત પૂછવા લાગ્યા. કે હે મુનિ સત્તમ–?

ત્રણે લોકને દુઃખ આપવાવાળા આ હિરણ્ય કશપુના વધનો ઉપાય આપ જલદી બતાવો. આ સાંભળીને બ્રહ્મસ્પતિજી.બોલ્યા. કે એક પગની જેટલું જ મારૂ વાકય સાંભળો. કે આ મહાઅસુર. હિરણ્યકશ્યપુ. ક્ષિણ ભાગ્ય થઇ ગયો છે. કેમકે શાક બુદ્ધિનો નાશ કરે છે. અને તે લખેલાં વેદ શાસ્ત્રોનો નાશ કરે છે. શોકા-ગ્રને તે સ્હાયતા આપતો નથી. એના સમાન કોઇ શત્રુ નથી એ અગ્નિનો સબંધ સહન કરવાને યોગ્ય છે. દારૂણ શસ્ત્રોનો સ્પર્સ્ય પણ પુરૂષ સહન કરી શકે છે. પરંતુ શોકથી ઉત્પન્ન થયેલુ દુઃખ સહન કરી શકતો નથી. લોક કાળના નિમિત્તથી તેનો નાશ થવો જ જોઇએ કેમકે આજ કાલ લોકોને દુઃખ ઘણુંજ થઇ પડયું છે. એ કારણથી સર્વ પંડીત લોકો એમ કહે છે કે એનો ઘણો જ ઉતાવળથી નાશ થવો જોઇયે. આજ કાલના શુકત પણ મને એમ જણાય છે કે દેવતાઓની પરમ સ્મૃદ્ધિ થશે. અને હિરણ્યકશ-પુનો એકદમ નાશ થઇ જશે. હવે તમે સર્વ દેવતાઓ વિલંબ ના કરશો; અને જયાં નારાયણ ભગવાન શયન કરે છે. તે ક્ષિર સાગરના ઉત્તર કીનારા ઉપર જાઓ. અને ત્યાં જઇને તમે સ્તુતિ કરો એક ક્ષણ માત્રમાં પરમેશ્વર પ્રસન્ન થશે. અને જયારે તે પ્રસન્ન થશે ત્યારે દૈત્યના વધનો ઉપાય બતાવશે.

જયારે બ્રહસ્પિતજીએ એવું કહ્યું. ત્યારે સર્વે દેવતાઓએ તેમને નમસ્કાર કર્યો. અને ઘણીજ પ્રિતિ ભકિતથી ત્યાં જવાનો વિચાર કર્યો. અને કોઇ તિર્થ જાત્રામાં સ્વસ્તિ વાચન પ્રસ્થાન

કરીને સર્વે દેવતાઓ મુનીઓએ નિર્થ યાત્રાનું બ્હાનું કરીને મહાદેવજીને લઇને ક્ષિર સાગરના ઉત્તર કીનારે પહોંચ્યા. ત્યાં પહોંચતાંજ સર્વ દેવતાઓ વિષ્ણું-વિષ્ણું જનાર્દન વિગેરે નામોથી સ્તુતિ કરવા લાગ્યા. અને મહાદેવજી પણ પાર્વતિ સહીત એકાગ્રમનથી ભગવાનની ભકિત કરવા લાગ્યા.

જ્યારે દેવતાઓએ મહાદેવજી અને પાર્વતિની સાથે એવી સ્તુતિ કરી. ત્યારે ભગવાન પ્રગટ થઇ અને સર્વ દેવતાઓને એમ બોલ્યા કે, હે દેવતાઓ તમોએ ફક્ત નામોથી જ મારી સ્તુતિ કરી છે. તો પણ હુ ઘણોજ પ્રસન્ન થયો છું, બતાવો તમારા લોકોને શો અર્થ સિદ્ધ કરવાનો છે ! દેવો બોલ્યા કે, હે દેવ દેવ દષિકેશ પુડરીકાક્ષ હે માધવ. આપ સર્વ જાણો છો ફેર કેમ પૂછો છો ! શ્રી ભગવાન બોલ્યા કેઃ—

હે અસુરોના નાશ કરવાવાળા તમારા આગમનનું કારણ સર્વે હું જાણું છું. તે તમોએ મહાદેવજી તથા પાર્વતીને સાથે રાખીને હિરણ્યકશ્યપુના નાશને માટે મારી સ્તુતિ કરી છે હેમહામતે એવી જ રીતે તમારી માફક જે કોઇ મારી સ્તુતિ કરશે તે સમજી શકે તે નિત્ય મારી પુજા કરે છે. હે દેવો હુ પસન્ન થયો છું. હે મહાદેવજી હવે તમે કૈલાસના શુભ શિખરપર જાઓ. હે પાર્વતી તેં મારી સ્તુતિ કરી માટે અમો જરૂર હિરણ્ય કશપુને મારી નાંખશું. અને તમો થોડોક વખત રાહ જુઓ-કે તેને પ્રલ્હાદ નામે પુત્ર છે અને તે બુદ્ધિમાન અને પરમ વૈષ્ણુવ છે. હે દેવતાઓ જયારે દૈત્ય લોકો તેનો દ્રોહ કરશે. ત્યારે તેણે વરદાન માગી લીધુ છે કે. હુ દૈત્ય અથવા દેવતાઓનો માર્યો મરીશ નહિ તેથી હું જ પોતે તેને મારીશ. જયારે વિષ્ણુજીએ દેવતાઓને

એમ કહ્યું. ત્યારે તે સર્વ લોક નારાયણજીને નમસ્કાર કરીને ચાલ્યા ગયા—

૨.

પ્રલ્હાદ ચરિત્ર અને નૃસિંહજીના અવતારની વાત સાંભળો. કે જયારે હિરણ્યકશપુ તપ કરવાને વનમાં ચાલ્યો ગયો હતો. ત્યારે સર્વ દિશાઓ અને ભૂમિંકપી ઉઠી હતી. તે વખતે તેના સર્વ ભાઇઓ બંધુઓ અને હિતકારી સેવકો મિત્રો વિગેરે એ રોકયો હતો કે હે રાજન્ અત્યારે ઘણાજ અપ શુકન થયા છે. માટે આ કાર્યમાં સારૂ નથી. એ સિવાય તમે ત્રણ લોકના સ્વામિ છો. તમોએ દેવતાઓને પરાજીત કરી લીધેલા છે. હવે તમારે શાનો ભય છે ? અને તમો કોના માટે તપ કરવાને જાઓ છો ? અમે લોકો બુદ્ધિથી વિચારીએ છીએ કે. આ તપ કરવાનુ કાંઇ પ્રયોજન નથી. કેમકે જેને આ સંસારમાં પૂર્ણ સુખ છે. તેને તપ કરવાની કાંઈ જરૂર નથી. એવી રીતે તેને રોકયો પણ તે દુર્મદ હોવાના કારણથી પોતાના બે ત્રણ મીત્રોને સાથે લઈ અને કૈલાસ પર્વતના શિખરપર ચાલ્યો ગયો ને ત્યાં પરમ દુષ્કર તપ કર્યું. એ પછી બ્રહ્માજીને ઘણીજ ચીંતા ઉત્પન્ન થઇ. તે વિચારવા લાગ્યા કે. હુ શું કરૂ. એ દૈત્ય તપથી કેવી રીતે નિવૃત થશે. એવા પ્રકારની ચીંતાથી વ્યાકુળ બ્રહ્માજીએ પોતાના અંગથી ઉત્પન્ન થયેલા નારદમુનિને પ્રણામ કરી બોલ્યા કે હે ભૂપાળ ?—નારદજી બોલ્યા કે-હે તાત—હે નારાયણ, આપ શા માટે ખેદ કરો છો ? કેમકે જેના મનમાં પરમાત્મા રહેલા છે તે શોચ કરવાને યોગ્ય નથી. હું તપ કરતા હિરણ્ય કશ્યપુને રોકી દઇશ, કેમકે જગત સ્વામિ નારાયણજીએ મને બુદ્ધિ આપી છે.

એમ કહીને પિતાને પ્રણામ કરીને વાસુદેવ ભગવાનનું મનમાં સ્મરણ કરતા મુનીયોમાં શ્રેષ્ટ નારદજી પર્વત મુનીની સાથે ચાલ્યા ચાલતાં ચાલતાં બન્ને મુનીઓ કલવિંક પક્ષિ બનીને પર્વતોમાં ઉત્તમ એવા કૈલાસ પર્વત ઉપર ગયા ત્યાં જયાં હિરણ્યકસપુ પોતાના બે ત્રણ મિત્રો સહીત તપ કરતો હતો ત્યાં મુનીજી સ્નાન કરીને એક વૃક્ષની ડાળી પર બેસી ગયા. અને તે દૈત્યના સાંભળતાં ગંભીર વાણીથી બોલ્યા **નમો નારાયણ** એમ ત્રણવાર જપ કરતાં ઉદાર મતીવાળા નારદજી ચૂપ થઇ ગયા. આ પક્ષીનું તે વચન સાંભળીને હિરણ્યકશ્યપુ દૈત્યને ઘણોજ ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો. અને જયારે ધનુષ્ય ઉપર બાણ ચઢાવ્યું ત્યારે તે બન્ને પક્ષીઓ ઉડી ગયા ને ક્રોધનો માર્યો હિરણ્યકશ્યપુ તે આશ્રમને છોડીને પોતાને ઘેર ચાલ્યો ગયો.

તેની સ્રીનું નામ કયાધૂ હતું. તેનો પાછલો ભાગ ઘણોજ સુંદીર હતો. તે રજસ્વલા થઇ ને દૈવ યોગ્યથી તે દિવસે સ્નાન કરતી હતી જયારે રાત્રી થઇ ત્યારે તે પોતાના પતિની પાસે ગઇ ને એકાંતમાં તેને પૂછયું,-કે હે સ્વામિન જયારે તમે તપ કરવા ગયા હતા ત્યારે તમે કહ્યું હતું કે દશ હજાર વર્ષ સુધી તપ કરીશ તે મહારાજ આટલા થોડા દિવસોમાં આપે કેમ તે વૃત છોડી દીધું. હે નાથ મને સત્ય વાત કહો કેમ કે હું સ્નેહથી પુછું છું. આ સાંભળીને હીરણ્યકશ્યપુ બોલ્યો, હે સુંદરી વૃત વિનાશ કરવા વાળી મારી વાણી સત્ય સત્ય સાંભળો!. એ ક્રોધને ઉત્પન્ન કરવા વાળા દેવતાઓનો હર્ષ વધારવાવાળી હે દેવી મહા આનંદ આપવાવાળી કૈલાસના શિખર ઉપર **નમો નારાયણ** એવી

શુભ વાણી બે વાર કહેતાં બે પક્ષિઓને મેં દેખ્યાં. હે સ્ત્રી તેનાથી મને ઘણોજ ક્રોધ ઉત્પન્ન થયો જયારે હું ધનુષ્ય ઉપર બાણ ચઢાવીને છોડવાને ચાહું છું ત્યારે હે સ્ત્રી એ બન્ને પક્ષિઓ ઉડી ગયાં અને હું થવાવાળા કાર્યના બળને વૃત ત્યાગ કરીને ચાલ્યો આવ્યો જયારે તેણે એમ કહ્યું ત્યારે તેનું વિર્ય છુટવાની તૈયારીમાં હતું અને સ્ત્રી રૂતુસ્નાન કરી ચુકી હતી તેથી ગર્ભધાનની વિધિ મુજબ એનો ગર્ભસ્થિત થઇ ગયો એવા પ્રકારે ગર્ભાધાનની રીતીથી જે ગર્ભ ધારણ થયો. તે ગર્ભથી અને નારદજીના ઉપદેશથી પરમ વૈષ્ણવ પુત્ર ઉત્પન્ન થયો તેની કથા આગળ કહીશું.

શ્રદ્ધામાં તત્પર એવો એ દૈત્યનો પુત્ર જન્મથી વૈષ્ણવ પ્રલ્હાદ નામ થયું. એ નિર્મળ પુત્ર આ મલિન આશ્રયવાળા નિ-ર્મળ કુળમાં પેદા થયો અને તે સંસારરૂપ બંધનમાંથી છોડાવવા વાળા હરીની ભકિત કરવા લાગ્યો. એ બાળક ત્રણે વેદોનો સ્વા શ્રી વિષ્ણુજીની ભકિતથી શોભીત થયો. હમણાં બાળક હતો તોપણ એવો મહાત્મા હતો કે જયારે તે ઘણોજ ન્હાનો હતો ત્યારે વિષ્ણુજીની ભકિતનો ફેલાવો કરતો હતો તેના આ કુળમાં એવું હતું કે જેવા ચોથા યુગ કલીયુગમાં ધર્મ અર્થ કામ માંથી અને કીર્તિ અપાવે તેવું વર્તન હતું તે ન્હાનપણની રમતોમાં શ્રીકૃષ્ણ ચંદજીની કથાઓની વાત્તાઓ બનાવીને લોકોને સમજા-વતો હતો તે સર્વ બચ્ચાઓને તે વાર્ત્તાઓ કહેતો ને કથાઓના પ્રસંગોમાં શ્રી કૃષ્ણજીના ચારિત્રની વાર્તાઓ કહેતો. કેમકે તેનો સ્વાભાવજ એવો હતો કે બાળપણથીજ આ વિચિત્ર (ભકિત) કામ કરતો. પરમેશ્વર સ્મરણ રૂપી અમૃતપાન સદાય વર્ષ્યાંજ

જતું કમળના સમાન કોમળ મુખવાળા અને વિશાળ નેત્રોવાળા આ બાળકને ગુરૂના ઘેરથી ભણીને આવતાં સ્ત્રીઓના વચમાં બેઠેલા એખલ દૈતેન્દ્રે દેખ્યો ત્યારે તેના એક હાથમાં સ્લેટ ઉ-પર લખેલા કૃષ્ણ નામ અને બીજા હાથમાં કલમ હતી. ત્હેને બોલાવીને ખુશી થતા પરમઆનંદીત દૈત્યરાજે પુત્રને બોલાવીને કહ્યું કે હે પુત્ર ! ત્હારી માતા મને હંમેશાં કહે છે કે મારો પુત્ર ઘણો બુદ્ધિમાન છે, તો હે પુત્ર ત્હમે ગુરૂના ઘરમા શું શિખ્યા ? અને જે કંઇ વાતો આવડતી હોય તે કહો. હે પ્રિય પુત્ર તમને જે જે કંઇ આવડતું હોય તે કહો, ત્યારે જન્મના વૈષ્ણવ પ્રલ્હાદજી ઘણાજ હર્ષથી પોતાના પિતાને કહેવા લાગ્યા કે

"ત્રણે લોકોના વંદનીય શ્રીકૃષ્ણને પ્રણામ કરવાને તમને કહું છું." આવા પ્રકારે પુત્રની કહેલી પોતાના શત્રુ વિષ્ણુની સ્તુતિ સાંભળીને તે દૈત્ય ક્રોધીત થઇ ગયો. પરંતુ તેને મશ્કરી કરતાં સ્ત્રીઓના વચમાં બેઠેલો દૈત્ય ઘણાજ જોરથી હસ્યો. ધારો કે તેને ઘણોજ હર્ષ ઉત્પન્ન થયો. એ બાળકને ખોળામાં બેસાડી અચ્છી તરેહથી છાતી સરસો ચાંપ્યો અને બોલ્યો કે,—

હે પુત્ર હિત વચન સાંભળ. રામ, કૃષ્ણ, ગોવિંદ, માધવ, વિષ્ણુ, શ્રીપતિ, એમ જે કોઇ કહે છે તે સર્વે મારા વેરી છે. હે પુત્ર મેં એ વાત સર્વને શિખડાવી છે કે કોઇએ પણ મારા દુષ્મન વિષ્ણુનાં કોઇ પણ નામ લેવાં નહીં. અને એવી વાત કોઇ કરતું નથી તો હે પુત્ર બતાવો કે તમને આ નામ કોણે શિખવ્યાં. પિતાનાં વચન સાંભળીને શ્રીમાન પ્રલ્હાદજી ભય રહીત થઇ અને બોલ્યા કે હે આર્ય કદી એમ બોલવું નહીં. કેમકે સર્વ ઇશ્વર્યનો

સ્થાન અથવા મંત્ર, ધર્મ આદીકને વધારનારા શ્રીકૃષ્ણ એવું નામ જે કોઈ મનુષ્ય કહે છે તે અભયપદને પ્રાપ્ત થાય છે. કૃષ્ણની નિંદાથી પાપનો અંત આવતો નથી એ વાત મેં ગુરૂજીને પણ કહી છે. કેમકે એ સર્વ હિતકારીણી છે. એથી સર્વનો ઇશ અને સર્વ પાપનો ક્ષય કરવા વાળા શ્રીકૃષ્ણજીના શરણમાં જાઓ! ત્યારે ક્રોધ પ્રકટ કરીને હિરણ્યકશ્ય પુત્રને ખોટાં વચન કહેતો બોલ્યો કે,—કોણે આ બાળકને આવી ખોટી દશામાં લાવી મુકયો. ધીક્ક, ધીક્ક, હે દુષ્ટ પુત્ર મેં શાં પાપ કર્યા કે તું આવો પુત્ર થયો. હે દુરાચાર પાપિષ્ટ, અધમ પુરૂષ જા. એમ કહીને ચારે તરફ જોઇને બોલ્યો.—

આ છોકરાને ભણાવવા વાળોજ ખરાબ. આ પરાક્રમ કરવા વાળો ખરાબ અને આવું ખોટું કામ કરાવવાવાળા હરામખોર દૈત્યોને અહીં બોલાવી લાવો. આવું સાભળીને દૈત્યોએ ગુરૂને લાવીને દૈત્યરાજની આગળ ઉભો કરી દીધો ત્યારે એ મહાશય ગુરૂજી તે પાપીને બોલ્યા, કે હે દેવતાઓના નાશક મહારાજ સાંભળો કે હે દેવ તમે એક ખેલની સાથે સંપુર્ણ ત્રણે લોકને જીતી લીધા. હે મહારાજ આપે ઘણીવાર માફી આપી છે ને હે મહારાજ મારા જેવા અલ્પ પુરૂષપર ક્રોધ કરવો યોગ્ય નથી આ બ્રાહ્મણનું સ્થાયયુક્ત વચન સાંભળીને તે દૈત્યોનો રાજા બોલ્યો કે હે દુષ્ટ તેં મારા બાળક પુત્રને વિષ્ણુની ભક્તિ ભણાવી. એમ કહીને રાજાએ પોતાના પુત્રને બોલાવ્યો અને પુછયું. હે વહાલા પુત્ર તને આ બ્રાહ્મણે આવી કેમ ખરાબ સમજણ આપી? અને તને ખરાબ કરી નાખ્યો. હવે વિષ્ણુ પક્ષવાળા આધૂર્ત બ્રાહ્મણોને

એકદમ ખરાબ કરૂં. નિત્ય એવા ધુર્તોની જોડે બેસવાનું છોડી દો આ બ્રાહ્મણોના પુત્ર તેમજ બ્રાહ્મણ માત્રનો સંગ છોડી દો. કેમકે તેઓનો સંગ સારો નથી. કેમકે આ બ્રાહ્મણોએ મારા કુળનાનેજ ખરાબ કરી નાખ્યું છે કેમકે જે પુરૂષને જેવી સંગત થાય છે તેવાજ તેનામાં ગુણ ઉત્પન્ન થાય છે. પોતાના કુળના ઐશ્વર્યને માટે પોતાના કુળ વાળાનોજ સંગ કરવો. ઉઠવું, બેસવું બોલવું, ચાલવું સર્વે પોતાના પક્ષની સાથે રહી કામ કરવું અને એ મારા પુત્રને ઉચીત છે. માટે એ હરામખોરોનો સંગ છોડી દે. અરે વિષ્ણુનું ભજન કરતાં મુંઢ શું તું લજવાતો નથી? અરે સર્વ વિશ્વંભરનો નાથ હું અને તું મારો પુત્ર થઇને બીજાને નાથ બનાવે છે. હે પુત્ર તું જગતનો નિયમ સાંભળ કે અહીં કોઇ આપણો પ્રભુ નથી. પરંતુ જે શુરવીર છે તેજ અહીં રાજ ભોગવે છે. તેજ પ્રભુ કહેવાય છે અને તેજ મહા ઇશ્વર કહેવાય છે, તેજ દેવ કહેવાય છે, જેમ કે મેં ત્રણે લોકને જીતા લીધા છે. હવે હુંજ સર્વ લોકોનો અધ્યક્ષ છું. એ કારણથી જડતાને છોડ અને પોતાના કુળને ઉચિત કર્યું કર તેનેજ ભજ નહિતો બીજા લોકો પણ તને મારી નાંખશે. આમ કહીને તે અસુર બીજા બીજા દૈત્યોની સ્તુતિ (વખાણ) કરતો હતો. જેમ કે બિલાડી ઉંદરોની સ્તુતિ કરે છે. તો તેનાથી કોઇ ડરતું નથી તેમ—જેમ કે પોતાના વેરી સર્પોના શરણમાં મોર જાય તો તેનું દુર્નિમિત્ત સમજવું. એમ કરતાં કરતાં. મોટા ઐશ્વર્યને પામી. બુદ્ધિ રહીત લોકો—પાછા નિચા સ્થાનમાં જઇને પડે છે. જેમ કે સ્તુતિ કરવા યોગ્ય મારો આ પુત્ર દેવતાઓની સ્તુતિ કરે છે. અને સદાય હમારી પણ સ્તુતિ કર્યા કરે છે. અરે મૂઢ મારા

આવા ઐશ્વર્યને જોઇને પણ તું-મારી આગળ હરીનું નામ લે છે. જોકે તે આપણી બરાબર નથી તો પણ તું તે હરિનું નામ લે છે. એમ કહીને તે ઘણાજ ક્રોધથી કરડી નજર કરી. રીસનો માર્યો. કાંપતો પોતાના પુત્રના ગુરૂને બોલ્યો.

અરે ! પશુ રૂપ બ્રાહ્મણ-હવે સારી શિખામણ મારા પુત્રને આપજો ફેર એમ ન થાય કે આવું ભણાવ્યું. આમ સાંભળીને આપની મોટી કૃપા. એટલુ કહેતામાં રાજાના સેવકોએ-તેને ધક્કો મારી કહાડી મૂકયો. અને તે બ્રાહ્મણ વિષ્ણુને છોડીને દૈત્યના કહેવા પ્રમાણે ચાલવા લાગ્યો.

૩.

હરિની ભક્તિના ભૂષણરૂપ પ્રહ્લાદજી ગુરૂના ઘેર ગયા. ત્યારે ઘણીજ ઉતાવળથી. સંપૂર્ણ વિદ્યાઓ ભણી ગયા. બાલ્યાવસ્થા વિતી અને કૌમાર અવસ્થામાં પહોંચ્યા-ઘણા લોકો કૌમાર અવસ્થામાં નાસ્તિકતાને પહોંચે છે. પરંતું એ અવસ્થામાં આ પ્રહ્લાદજી-બહારના સર્વ પદાર્થોથી વિરક્તિત થયા. અને હરિમાં ભક્તિ થઇ. એ ઘણા આશ્ચર્યની વાત છે એક વખતે જયારે સંપૂર્ણ વિદ્યાઓ જાણી ચૂકયા હતા ત્યારે ઇશ્વરને સારી રીતે જાણવાવાળા પ્રહ્લાદજીને હિરણ્યકશ્યપુએ બોલાવ્યા. પછી પ્રહ્લાદજીને વ્હાલ કરીને બોલ્યો,-કે હે દેવતાઓના નાશક અજ્ઞાનની ખાણને બાલ્યાવસ્થા તેનાથી છુટી ગયા. એ ઘણીજ સારી વાત થઈ. હવે તમે ઘણાજ શોભો છો. જેમ અંધકારમાં સુર્ય શોભે છે-તેમ તમો શોભો છો. બાલ્યાવસ્થામાં તમારી હીણાઇ-અને બ્રાહ્મણોની જડતા. મેં છોડી દેવડાવી-હવે આ રાજય કારભાર ઉઠાવવાવાળા તમે: પુત્ર છો-નિષ્કંટક રાજય કારભાર તમને સોંપીને તમારી રાજય

લક્ષ્મિને જોઇને હું સુખી થઇશ. કેમકે ઘણા દીવસોથી આ બોજો મારે માંથે પડયો છે. જયારે જયારે પિતા, પુત્રની નિપુણ તાજુએ છે ત્યારે ત્યારે તેના મનની વ્યથા છોડીને સુખ મેળવે છે. તમારા ગુરૂએ પણ મારી આગળ તમારી નિપુણતાનુ વર્ણન કરેલુ છે. તેને સાંભળવાને જો મારા કાન તૈયાર હોય છે તો કાંઇ આશ્ચર્યની વાત નથી. કેમકે સર્વ–શુભ ચહાનાર છે નેત્રોથી શત્રુનિ દરીદ્રતા દેખે–અને કાનોથી પુત્રનાં સુંદર વચનો સાંભળે અને માયા કરવાવાળાઓના અંગમાં યુદ્ધના ઘાવ દેખે–તો એ મહોત્સવનો દીવસ છે. એમ સમજાય. એવી રીતે દૈત્યરાજનાં સંયુક્તિક વચનો સાંભળીને મહાયોગી પ્રલ્હાદજી નિઃશંક થઇને પ્રણામ કરીને પિતાને બોલ્યા.—

હે મહારાજ સત્યજ છે. પુત્રનાં સુંદર વચનો કાનોને મહોત્સવ કર્ત્તા છે. પરંતુ તે વચન જો વિષ્ણુ ભગવાનના સબંધમાં હોય તો કેવા મહોત્સવની વાત ? કેમકે એ વચનો સંસારના દુઃખ સમુહમાં અગ્નિરૂપ બળતણ હરિગુણ ગાન છે. એ નિતિ છે, એ સુંદર વચન, એકથી–એ શ્રવણ કરવા યોગ્ય છે. એ સાંભળવા યોગ્ય કાવ્ય છે–અને જે શાસ્રોમાં ભકતોને વાંછીત દેવાવાળા અચિંત્ય શ્રીહરિની સ્તુતિ કરવામાં આવે છે. તેજ શાસ્રનુ નામ છે. અને જેમાં સંસારી દુઃખોનો સમૂહ ભરેલો છે. હે તાત્ ખરાબ શાસ્ર છે. અને એવાં શાસ્રોમાં શ્રમ કરવો નકામો છે. જેનાથી આત્માનું કલ્યાણ થાય છે એવાં વૈષ્ણવ શાસ્ર સાંભળવાને સેવા કરવાને યોગ્ય છે. બસ જેને સંસારના કલેશથી છૂટવાની ઇચ્છા હોય. એવા વૈષ્ણવ શાસ્રને સાંભળવાથી જીવ સુખી થાય

છે. આવી રીતનાં પુત્રનાં વચન સાંભળીને હિરણ્યકશ્યપુ બળી ઉઠયો અને દૈત્ય સેવકોને બોલ્યો કે,–આ કુટીલને ઘણાંજ ભયંકર શસ્ત્રો વડે મારી નાંખો. અને તેના સર્વ–સુકુમાર (કોમળ) અંગોને પ્રથમ કાપી–કાપી–અને ટુકડે–ટુકડા કરી–ને અલગ કરી દો. એ પછી પણ મારો–જોઇયે તો ખરા કે–પોતાની મેળેજ તેનુ રક્ષણ હરી કરશે કે જેથી હરિની સ્તુતીમાં એ ફળ જુએ. એનાં સર્વે અંગોને કાપીને કાગડા, ગીધ, આદી પક્ષીઓને વહેંચી દો. પોતાના વિર શબ્દથી ડરાવતા દૈત્ય લોક–અચ્યુત ભગવાનના પરમ પ્રિય ભક્ત–પ્રલ્હાદજીને મારવા લાગ્યા–પ્રલ્હાદજીએ પણ પોતાના સ્વામિનું ધ્યાન ધરતા વજ્ર જેવું હ્રદય કરી લીધું સત્ય રસથી ભીંજાયલા એવા પ્રકારે ધ્યાનમાં નિશ્ચય–ભક્ત પ્રલ્હાદજીની–ભક્તિ સાંભળી–ભક્તનાં દુઃખ સહન કરવાવાળા વિષ્ણુજી–એ રક્ષા કરી લીધી–એથી દૈત્ય રાજના સર્વ શસ્ત્રો પ્રલ્હાદજીના અંગોમાં કયાંઇ લાગ્યાં નહીં. કમળની માફક સર્વ શસ્ત્રો ખંડીત થઇને એક પછી એક પૃથ્વિ ઉપર ખરી પડયાં ઠીક ! બનાવટી–શસ્ત્ર શ્રી હરિના પ્રિયને શું કરી શકે ? અને સર્વ મારવાવાળા દૈત્યોના શરીરો ઉપર તે શસ્ત્રો ધસી પડયાં અને એ દુષ્ટ દૈત્યોને દુષ્ટતાનું ફળ આપી દીધાં. આ વાતમાં જાણુવાવાળાં ને તો કાંઈ આશ્ચર્ય લાગ્યું નહી પણ મુર્ખાઓને તો એ હાંસી રૂપ થઈ પડયું. આવા પ્રકારના વર્ણુવને જોઇને રાજા હિરણ્યકશપુ ભયભીત થઇ ગયો. અને ફેર તેના વધનો ઉપાય કરવા લાગ્યો–એ દુષ્ટ મતિએ મોટા મોટા વિષધર સર્પોને બોલાવીને કહ્યું કે–એણે હરિને સંતુષ્ટ કર્યો છે. માટે એ શસ્ત્રથી મારવા યોગ્ય નથી. તો તમારા વિષરૂપ અં

યુધોથી તેને મારી નાંખો નાગ લોકોએ એની આજ્ઞા શિરસાવંદ્ય કરી નાગ લોકોએ આગ જેવા દાંત કરી-પોતાનાં વિષ બહાર કાઢી દશ હજાર સર્પો-હરીનામ મહિમા યુકત પ્રહ્લાદને ખેંચવા લાગ્યા ખેંચતાં ખેંચતાં છૂટી ગયા અને રીસના માર્યા શ્રીહરિના પ્રિય પ્રહ્લાદજી ઉપર જઇને કુદ્યા-તે સર્પોનુ વિષ હમણાજ તૈયાર હતું પણ પરમાત્માના સ્મરણના બળથી પ્રહ્લાદજીના શરીરમાંથી એક થોડી પણ ખાલ ચુટવાને સમર્થ ન થયા પરંતું. ઉલટા તેઓના દાંત પડી ગયા. અને તેઓને જયારે રૂધીર વહેવા લાગ્યું ત્યારે ઉદાસીન મુર્તિ થઇ ને વગર દાંતે-દૈત્યરાજની પાસે જઇને વિજ્ઞાપના કરી. કે હે પ્રભો અમોએ પર્વતોને પણ કાપી નાખ્યા છે. અને જયારે પર્વતોમાં અમારૂ વિષ ફેલાવ્યુ છે ત્યારે તેઓની ફકત-ભસ્મજ રહી ગઇ છે. હવે જયારે અમો આ કામમાં નિયુકત થયા. ત્યારે તે કામમાં અમો અસમર્થ થયા. હે મહાનુભાવ-તમારા આ પુત્રના વધને માટે-અમો ગયા ત્યારે અમારા દાંત પડી ગયા. આવા પ્રકારે સર્વ નાગોએ-ઘણીજ દીલગીરીથી પોતાનો વૃતાન્ત કહ્યો. સ્વામીની આજ્ઞા મેળવીને કૃતાર્થ થઇને ચાલ્યા ગયા. પ્રહ્લાદજીનું એવું સમર્થવાન કાર્ય જોઇને-વિચાર્યું કે આ શું છે?

(અપૂર્ણ. ભાગ ૨ જો વાંચો)

